

Világ proletárjai, egyesüljetek!

Dialektika

A Marx Károly Társaság időszaki lapja

Alapította: Ferencz Lajos

XVIII. évfolyam 1. (133.) szám

2014. július

Tartalom

HORVÁTH KÁROLY: Mozgásban a világ erőviszonyai	2
PILGER, JOHN: Ukrajnában az USA Oroszország elleni háború felé vonzol bennünket.....	6
Amerikában született, magyar származású zenész barátunk írta az interneten.....	8
LI XINPING: A kínai állami vállalatok fontos hozzájárulása a gazdaság fejlődéséhez.....	9
LIU LIHUA: Szélesebb nyitással egy erősebb kínai iparért.....	10
FUSHENG XIE – AN LI – ZHONGJIN LI: Mi lenne célszerűbb: elhagyni vagy megjavítani a kínai piacgazdaság szocialista elemeit?	12
BALTA CSABA: Magyarország: cseppben a szennyes tenger.....	17
Nagyító	18
Közlemény	21
A Marx Károly Társaság közleményei	23

HORVÁTH KÁROLY

Mozgásban a világ erőviszonyai

Szeptember 4-5-én NATO csúcsertekezlet volt Walesben széles körű részvétellel. Az ülés előkészítésének és határozatainak irányát döntően az amerikai politika határozta meg. E politika középpontjában Oroszország állítólagos agressziójának megállítása és visszاسzorítása állt, de rejtetten, bár nem egészen mellékesen, olyan célok is, mint az európai és az azon túl terjedő német befolyás visszاسzorítása, és a megfelelő légkör létrehozása az amerikai-EU szabadkereskedelmi övezet közeli elfogadtatásához. E politikai irány és a napirenden levő lépések beilleszkednek az Amerika által már régóta követett célokba és magukon viselik a jelenlegi nemzetközi helyzet sajátosságait.

Az 1947-ben meghirdetett Truman-elvben Amerika jogot formált a más országok belpolitikájába való beavatkozásra, és a hidegháborús politika segítségével törekedett a Szovjetunió befolyásának visszاسzorítására, végső fokon létének felszámolására. A Szovjetunió 1991-ben történt megszűnésével azonban világhatalmi politikájuk megváltozott, ám inkább formailag, mint a lényegét illetően. Az Egyesült Államok továbbra is jogot formált arra, hogy ha vélt vagy valós érdekei megkövetelték, az ENSZ-ben elfogadott nemzetközi jogszabályok fölé helyezze magát, és hatalmi eszközökkel érje el céljait. A megállapodásokat megszegve fenntartotta a NATO katonai szövetséget, és a meggyengült Oroszországot csak formálisan és átmenetileg tekintette partnernek.

A Szovjetunió megszűnésével határterületein új országok sora jött létre, többek között a nemrég a figyelem középpontjába került Ukrajna. 1997-ben Carter elnök legfőbb tanácsadója, Brzezinski, *A nagy sakktábla* című könyvében így írt Oroszországról és Ukrajnáról: „Ukrajna nélkül Oroszország nem válhat eurázsiai birodalomná”. E felismerés jegyében a nyugati politika szavakban, külsőségekben erősen megtámogatta Ukrajna önállósodási törekvéseit, de a legutóbbi időig nem igazán fogadták be, és nem részesítették gazdasági támogatásban. Az Oroszországgal a múltból fennmaradt gazdasági kapcsolatok jó része tovább élt ugyan, de az oligarchák kíméletlen és korlátozatlan uralma miatt a függetlenné vált ország népének életszínvonala az orosz életszínvonalnál is mélyebbre zuhant.

Brzezinski azonban nem elégedett meg Oroszországnak az 1991 után bekövetkezett meggyengülésével, és úgy vélte, hogy Oroszország esetleges megerősödésének eleve útját kell állni, és ezért már 1997-ben további Oroszország elleni lépéseket, egy „második szakaszt” javasolt. Szerinte egy második szakaszban az Orosz Föderációt fel kell osztani különböző „banánköztársaságokra”, amit a külpolitikájukban megszokott módon nem saját érdekként, hanem a demokrácia, a piacgazdaság és az orosz nép érdekeként indokolt. „Figyelembe véve az ország méreteit és sokszínűségét – írta egyik cikkében –, a decentralizált politikai rendszer és a szabad piacgazdaság a legkívánatosabb, hogy felszabadítsuk az orosz nép alkotói potenciálját és Oroszország hatalmas természeti kincseinek készleteit. Az Európai Oroszországból, a Szibériai Köztársaságból és a Távol-keleti Köztársaságból álló Oroszországi Konföderáció egyes részeinek ugyancsak könnyebb lenne szorosabb gazdasági kapcsolatokat kifejleszteniük szomszédjaikkal. A konföderáció minden alanyának módjában lesz kihasználni saját lokális alkotó potenciálját, melyet Moszkva nehézkes bürokratikus keze sok évszázadon keresztül elnyomott. Továbbá a decentralizált Oroszország kevésbé lesz fogékony a nagyhatalmi mobilizációra.” („Eurázsiai geostratégia” c. cikk, *Foreign Affairs*, 1997. szeptember-október). Csak az idézet utolsó mondata utal a valódi célra.

Ennyiben az Oroszország elleni jelenlegi koncentrált támadás nem más, mint a régóta megfogalmazott célok felelevenítése és a jelen helyzethez való igazítása. De a világhatalmi erőviszonyok változása a második világháború óta felgyorsult, és az erőviszonyok többször is átrendeződtek.

A kilencvenes évek elejétől az Egyesült Államok lett az egyetlen szuperhatalom, de a „gonosz birodalmának” összeomlásával sem köszöntött be a világbéke kora, a világ egy percre sem maradt háborúk nélkül. Az összeomlást és a rendszerváltást a Jugoszláv Népköztársaság sem tudta elkerülni, és a Balkánon az átmenet véres háborúk több hulláma révén ment végbe. Részben a nemzetiségi ellentétek motiválták, közben azonban a népek a nagyhatalmi törekvések áldozataivá lettek. Az USA minden nemzetközi jogi normát felrúgva bombázta Belgrádot.

Az Egyesült Államok számára a 21. század gazdaságilag kedvezőtlenül indult. Súlyos gazdasági válság előjelei mutatkoztak, amire a FED a pénzügyek, a tőzsde liberalizálásával válaszolt, és ezzel későbbi időpontra toltta ki ugyan, de egyben tovább súlyosbította az esedékes válságot. A 2001. szeptember 11. terrortámadás politikai fordulóponttá vált. Az USA a válságból részben háborúk indításával igyekezett kilábolni. A terrorizmus elleni harc címén a hivatalos politika rangjára emelkedett a más államok belügyeibe való katonai beavatkozás, a „megelőző csapás” elve, a kormányok megdöntése, új Amerika-barát kormányok hatalomba helyezése. Sem az afganisztáni, sem az iraki háború nem oldott meg semmit, zavaros viszonyok maradtak fenn, a háborúk és a nyomukban járó pusztulás és nyomor az iszlám megerősödéséhez vezetett az afrikai országokban és a Közel-Keleten.

További stratégiai kihívásnak bizonyult Kína gazdasági felemelkedése. Mao halála után Teng Hsziao-ping vette át a vezetést, és az általa 1987-ben elindított reform és a nyitás politikája Kína hatalmas gazdasági fellendülésének vetette meg az alapját. Az Egyesült Államok először támogatta Kínát, vállaltai – német és más cégekkel versenyben – nagy beruházásokat valósítottak meg, és az amerikai piac is megnyílt a kínai áruk előtt. Ma már Amerika belső piacán a kínai áruknak óriási a súlya, Kína dollárkészletei a legnagyobbak a világon. Kína regionális és világhatalmi pozíciója megerősödött és folyamatosan tovább erősödik. Az USA ezért egyre inkább és elsősorban Kína stratégiai visszaszorítására törekszik.

A világgazdasági válság következményei

2007-ben az Egyesült Államokban kitört a gazdasági válság, amely 2008-ban világgazdasági válsággá szélesedett, és az erőviszonyok új átrendeződésének vetette meg az alapját. A válság legsúlyosabban az Egyesült Államokat, majd Európát érintette. Obama elnököt az afgán és az iraki háborúk befejezését és erős szociális programot kilátásba helyező ígéretei alapján választották meg, de válságkezeléssel kellett foglalkoznia. Tanácsadóira hallgatva a pénzgazdálkodás további lazításával és a bankszektor megtámogatásával próbált megoldást találni, sikertelenül. Szociális programjának megvalósítását a kongresszus megakadályozta. Az utóbbi két évben az uralkodó körökben a konzervatív belpolitikát és agresszív külpolitikát követelő erők erősödtek meg.

A válság világossá tette az Egyesült Államok és a világgazdaság struktúrájának mély ellenmondásait, a tőkés gazdálkodás tarthatatlanságát. De az uralkodó társadalmi rétegek még makacsabban ragaszkodnak a hatalomhoz, tovább centralizálják a hatalmat, s nem mellesleg sok országban új fasizmus van kialakulóban. Az Egyesült Államokban a belső bajok szorítást gyakorolnak a vezetésre. A szélsőséges társadalmi egyenlőtlenségek és a közeli jövőben a lakosság többségévé váló fekete és főleg latino népesség, amelyen belül különösen nagy a mélyszegénységben élők aránya, valódi politikai változást igényelne. E problémák előtt a fegyverkezésbe és a külpolitikai aktivitásba menekülnek. A

válságból kivezető utat – a tőkés országok hagyományainak megfelelően – a hadipari fejlesztésekben, az új fegyverek tömeges gyártásában vélik megtalálni. Az új fegyverek az eddiginél is hatékonyabban képesek a tömegpusztításra és – új elemként – a kiszemelt központok, célszemélyek megsemmisítésére.

A válság a világ többpólusúvá válására mutatott rá; az Egyesült Államok vezető körei azonban ebbe nem akarnak belenyugodni. Újra napirendre kerültek a világlobalmi törekvések, szorosabbra igyekeznek fogni a baráti államok körét, és általános támadást indított az általuk ellenségesnek nyilvánított országok ellen szerte a világban. Elsősorban Kína feltartóztatása vált az amerikai politika célpontjává, mert a további kínai megerősödéstől féltik Amerika jövőbeli világpozícióját.

Kínában is nehézségeket okozott a válság, exportcégek zártak be, millióknak kellett visszaköltözniük falura. A többszektorú kínai gazdaság azonban részben a belső szükséglet kielégítése felé fordult, részben új külső piaci kapcsolatok kiépítését kezdte meg. A gazdaság a korábbi kétszámjegyű növekedési ütemhez képest lelassult, de évi 7 százalékos feletti GDP növekedéssel tovább erősíti világgazdasági pozícióit.

2011-ben, a még csak potenciális új Kína-politikát Kissinger egyik könyvében így jellemezte: „Neokonzervatívok és más aktív külpolitikát sürgető politikusok azzal érvelnének, hogy a bizalom alapuló kapcsolatok előfeltételei a demokratikus intézmények. Ebben a felfogásban a nem demokratikus társadalmak természetükből adódóan instabilak, és hajlamosak az erő használatára. E miatt az Egyesült Államoknak kötelessége a lehető legnagyobb befolyást, sőt nyomást gyakorolni pluralistább intézmények megteremtése céljából ott, ahol azok nem léteznek, és különösen azokban az országokban, amelyek fenyegetést jelenthetnek az amerikai biztonságra. E nézetek szerint a nem demokratikus államok rezsimváltása az amerikai külpolitika végső célja, a béke kérdése Kínával nem annyira stratégiai probléma, hanem inkább a kínai kormányzat megváltoztatásának ügye.” (H. Kissinger: *Kínáról*. N. Y. 2011.; Bp. 2014. 541. o.) Az utóbbi két évben éppen e körök politikai befolyása és külpolitikája került előtérbe Amerikában. Obama elnök engedett a nyomásnak, és maga is képviseli az új politikai irányvételét. Újjáválasztása után, a tavalyi év elején új stratégiát hirdetett meg, mely szerint a külpolitikában a Csendes-óceáni térségre kell a hangsúlyt áthelyezni. Ennek jegyében idén körbelátogatta a Kínával szomszédos országokat, és amerikai támogatást ígért nekik Kína előretörésével szemben. Vietnámot is megpróbálják Kínával szembefordítani. Megerősítették az USA hadiflottájának a térségben állomásozó erőit.

A Közel-Keleten 2011-ben forradalmi tüntetéssorozat robbant ki, leváltottak kormányokat, új népbárát politikát követeltek. Az arab tavaszt két oldalról is támadták, az iszlám saját céljaira igyekezett kihasználni, Egyiptomban például iszlámbárát elnök és kormány jutott hatalomra. Amerika is veszélyt látott a tömegmozgalmakban és egyúttal az iszlám előretörésében is, de a legfontosabb mindvégig a geostratégiai pozíciójának erősítése volt. Az egyiptomi iszlám elnököt és kormányt megbuktatta, helyreállította a katonák korábbi Amerika- és Izrael-barát uralmát. E folyamatban a Nyugat az USA vezényletével – gyakran iszlamista erőket is támogatva – a megelőző évtizedekben viszonylagos stabilitást és népjólétet biztosító korábbi autoriter vezetők ellen fordult, ami a térség zűrzavarához és a szélsőséges iszlamizmus megerősödéséhez vezetett (pl. Líbia, Szíria, ún. Iszlám Állam térnyerése, Boko Haram Nigériában).

A válság az európai országokat és az Uniót is súlyosan érintette. Következményeként leépült a francia–német együttműködés, amely korábban az EU politikáját meghatározó tényező volt, és helyébe a német dominancia lépett. Merkel német kancellár a válságban szigorú megtakarítási politika érvé-

nyesítését követelte a tagállamoktól, ami különösen a déli tagállamokban a válság elmélyülését idézte elő. Ellentét alakult ki a gazdag és a válságot is viszonylag jobban elviselő északi országok és a déliek között, miközben a volt szocialista országok gazdaságának súlyos helyzetéről alig esik szó. Amerika igyekszik kihasználni az Unióban levő ellentéteket és Európát bevonni az atlanti közös piacba. Előrehaladott stádiumban vannak a Transzatlanti kereskedelmi és beruházási partnerség (TTIP) nyilvánosságot kizáró tárgyalásai.

A Nyugatnak az oroszokkal való együttélését, amit a G7 országok G8-ra való bővítése jelzett, a nyílt ellenségesség váltotta fel, a G8 ismét G7-re szűkült. Az amerikai külpolitika oroszellenes fordulatának első megnyilvánulása az új közel-keleti feszültséggóc létrehozása, az orosz-barát Aszad szíriai elnök és országa elleni támadás volt. A támadás egyik oka, hogy a szíriai partokon van Oroszország hadihajóinak földközi-tengeri kikötője, ami nélkülözhetetlen az orosz hajók térségi jelenlétéhez. Ezt a harcot nem amerikai csapatok vívják, hanem felizzították a helyi nemzetiségi ellentéteket, és ebben az országban is különböző iszlám csoportokat uszítottak Aszad ellen. A támadás azonban a sírek erős ellenállásába ütközött. Az egyik legerősebb iszlám harcoló csapat, az Iszlám Állam, különösen kegyetlen, önálló, Nyugat-ellenes politikát folytat, Irak és Szíria területén is agresszíven terjeszkedik. Amerika egy újabb iraki háborúval került szembe, amelyet szövetségeseivel együtt, egyelőre csak légiereővel akar megvívni.

A Közel-Kelet mellett Amerika továbbra is nagy figyelmet fordít Európára. A szíriai sikertelenséget egy újabb orosz-ellenes lépéssel akarták ellensúlyozni. Ukrajnában a tömegek lázadását a nemzetiségi ellentétek irányába terelték, szervezett, Amerika által finanszírozott puccsal oligarchikus és fasiszta kormányt hoztak létre, amire a délkeleti megyék orosz lakossága a függetlenség kikiáltásával válaszolt. Az ukrán kormánycsapatok és a toborzott külföldi zsoldosok támadásával szemben az oroszok sikeresen megvédték magukat. A Nyugat igyekezett kiprovokálni egy ukrán–orosz háborút, de Oroszország kitért a direkt katonai konfliktus elől. Ennek ellenére az ukrán helyzetért az „orosz agressziót” teszik felelőssé, és nem titkoltnak NATO–orosz háborút készítenek elő. Lengyelországban és Romániában oroszellenes katonai támaszpontot építenek. Ukrajnát újonnan létrehozott gyorsan mozgó NATO-alakulattal akarják majd védeni az állítólagos orosz agresszió ellen. Az amerikai hadihajók fekete-tengeri jelenléte felerősödött. Putyin ellen az egész világ különböző médiáiban személyes hajsztát indítottak, mert Putyin bukása esetén az orosz oligarchák egymásnak esnek, vagy egy új Jelcinben egyeznek meg, és ez lehetővé tenné számukra befolyásuk érvényesítését.

Kína és Oroszország – az őket ért támadások nyomán – közeledtek egymáshoz, és több közös nemzetközi szervezetet hívtak életre. A BRICS Brazília, Oroszország, India, Kína és a Dél-afrikai Unió politikai és gazdasági együttműködési szervezete. 2009 óta évente tartanak csúcscrtekezletet, a legutóbbi júliusban Brazíliában volt, ahol elhatározták egy közös valutaalap és egy fejlesztési bank létrehozását, ami nyílt kihívást jelent az IMF-fel és a Világbankkal szemben. Főleg politikai kapcsolatok céljából hozták létre még 2001-ben a Sanghaji Együttműködési Szervezetet (angol kezdőbetűkkel SCO), amelynek tagjai Kína és Oroszország mellett a közép-ázsiai köztársaságok, Kazahsztán, Kirgizisztán, Tádzsikisztán és Üzbegisztán. A szervezet az utóbbi időszakban aktívabbá vált. Nemrég, szeptemberben, Tádzsikisztán fővárosában, Dusanbéban, állam- és kormányfői találkozón, megfigyelőként India és Pakisztán is részt vett, és hivatalosan felvételét kérte a szervezetbe. Ezentúl a szervezet hivatalos nyelve az orosz és a kínai mellett az angol lesz. Kína javasolta Mongólia felvételét is, és Oroszország és Kína között a meglévőnél rövidebb közút építését, ami egyben Mongóliát is bekapcsolná a világkereskedelembé. Oroszország az ellene hozott szankciók ellenlépéseként olaj- és gázzállításait a jövőben dollár helyett euróban vagy rubelben fogja bonyolítani.

Az SCO előző ülése után Hszi és Putyin államelnök jelenlétében írták alá az északi olaj- és földgázmező közös kitermelésére és a Kínába vezető csővezeték megépítésére vonatkozó szerződést. Az SCO legutóbbi ülése után Hszi Csin-ping kínai államelnök vezetésével hivatalos delegáció látogatott Indiába. A delegációnak számos tagja kínai gazdasági szakember volt, 100 milliárd dollárt is elérő gazdasági együttműködési szerződések voltak napirenden.

A BRICS-nek és az SCO-nak a következő 5–10 évben várható megerősödése új, többpólusú és nagyobb egyenlőségen alapuló világrend alapjait vetheti meg, de ez a fejlemény nagyon nyugtalanítja Amerika és a NATO vezető köreit. Oroszország kikapcsolása és amerikai befolyás alá vonása egyben bekerítené Kínát az északi szárazföldi oldalról is.

Befejező megjegyzések

A játszmák nem lefutottak. A felvázolt kép részben a felszín, részben a mélyfolyamatok, érdekek felvillantása. Azoknak a törekvéseit próbáltam összefoglalni, akik most uralmon vannak. Az külön kérdés, hogy a népek mikor és hogyan fognak tudni beleszólni a világjátszmába. A kelet-ukrajnai oroszok, Donyeck és Luganszk példát mutatnak, hogy nagy köveket lehet görgetni a nagyhatalmi játékok útjába, és szélesebb nemzetközi összefogással sokkal többet és tartósabban is el lehet érni. A szocialista évek összes hibájukkal együtt békét és munkát, viszonylagos jólétet biztosítottak mindenkinek, s most még nagyobb veszély fenyeget, mint ami a rendszerváltás óta bekövetkezett.

Cikkemben arra igyekeztem felhívni a figyelmet, hogy a folyamatokat összefüggésükben kell látni és értelmezni. Sajnos e holisztikus (széles összefüggésében, egész és rész kapcsolatában való) elemzésben hiány volt az első és a második világháború előtt is. Kevesen ismerték fel, hogy milyen viszonyok és erők táplálják a folyamatokat, hova vezetnek az egyes lépések, valamint hogy a tömegeket el lehetett bolondítani. Most is ez folyik a média százszoros hatalmát felhasználva. Nem állítom, hogy újra világháború küszöbén állunk, de a háborús veszély korunkban jelentős mértékben erősödik.

PILGER, JOHN

Ukrajnában az USA Oroszország elleni háború felé vonzol bennünket

Miért tűrjük el, hogy új világháborúval fenyegetőzzenek a nevünkben? Miért engedjük terjeszteni a háború kockázatát növelő hazugságokat? A hatalmas agymosásunk – írta Harold Pinter – „a hipnózis ragyogó, sőt szellemdús, nagyon sikeres aktusa”, mintha az igazság „sosem történt volna meg, még a megtörténte alatt sem”.

William Blum amerikai történész minden évben közzéteszi „az USA külpolitikájának frissített összegezését”, amely azt mutatja, hogy az USA 1945 óta több mint 50 kormányt próbált megdönteni, köztük sok demokratikusan választottat is; durván beavatkozott a választásokba 30 országban; a civil lakosságot 30 országban bombázta; vegyi és biológiai fegyvereket használt, külföldi vezetőket próbált meggyilkolni. (Lásd alább az USA 1945 utáni meleg háborúinak listáját. *A szerk.*)

Az okozott emberi szenvedés nagyságáról, nem beszélve a valódi bűnösökről, Nyugaton igen keveset szólnak, holott állítólag a világ legszabadabb sajtója ott található. Hogy a terrorizmus – a „mi” terrorizmusunk – legtöbb áldozata muzulmán, azt tilos kimondani. Elhallgatják, hogy a szélsőséges dzsihádzmust, amely a 9/11-hez vezetett, az amerikai-angol politika fegyvereként táplálták fel (Cyclone művelet Afganisztánban). Ez év áprilisában azonban az USA külügyminisztériuma bevallotta, hogy a NATO 2011-es beavatkozását követően „Líbia a terroristák biztonságos menedékhelyévé vált”.

A „mi” ellenségünk neve az évek során kommunizmusról iszlámizmusra változott, de bármilyen olyan társadalom is ellenségünk lehet, amely független a nyugati hatalmaktól, geostratégiai szempontból fontos lenne számunkra, erőforrásokban gazdag, vagy csak egyszerűen az USA uralom alternatíváját kínálja. Ezeknek az „obstruktív” nemzeteknek a vezetőit rendszerint erőszakosan félresöprik, mint a demokrata Mohamed Mosszadikot Iránban, Árbenzet Guatemalában és Salvador Allendét Csillében, vagy meggyilkolják, mint **Patrice Lumumbát** a Kongói Demokratikus Köztársaságban. Az ilyenek ellen gyalázó kampányt folytat a nyugati média: gondoljunk Fidel Castróra, Hugo Chávazra, most Vlagyimir Putyinra.

Washington szerepe Ukrajnában hasonló, de a következményeiben részben más mindannyiunk számára. Reagan elnökségi évei óta először most fordul elő, hogy az USA azzal fenyeget, hogy háborúba sodorja az egész világot. Most, miután Kelet-Európa és a Balkán már a NATO előretolt katonai állása lett, az Oroszországgal határos utolsó „ütközőállamot”, Ukrajnát, az USA és az EU által szabadjára engedett fasiszta erők szaggatják szét. Mi, itt nyugaton, neonácikat támogatunk egy olyan országban, ahol az ukrán nácik Hitlert támogatták.

A háttérből irányítva a februári kijevi puccsot a demokratikusan választott kormány ellen, Washington Oroszország történelmi, törvényes melegvízi haditengerészeti bázisát tervezte elragadni, de kudarcot vallott. Az oroszok megvédték magukat, amint ezt majd száz éven át tették minden nyugati fenyegetéssel és támadással szemben.

Ugyanakkor az USA által vezényelt NATO katonai bekerítő műveletek felgyorsultak az ukrain etnikai oroszok ellen. Ezzel Putyint provokálták, hogy Kelet-Ukrajna megsegítésére siessen. Ez az előre kiosztott „pária” szerepe legalizálhatta volna a NATO gerillaháborúját, amely magára Oroszországra is átcsapna. Putyin ezért vonta vissza a határról csapatait.

Az oroszul is beszélő kétnyelvű emberek, akik Ukrajna lakosságának a harmadát teszik ki, régóta egy olyan demokratikus föderációra törekcsenek, amely tükrözné az ország etnikai sokféleségét, biztosítaná autonómiájukat Kijevvel szemben és függetlenségüket Moszkvától. Többségük nem „szeparatista” vagy „lázázó”, amint a nyugati média nevezi őket, hanem állampolgár, aki biztonságban akar élni a hazájában.

Mint Irak és Afganisztán romjait, Ukrajnát is a CIA akcióterületévé tették, amelyet személyesen John Brennan, a CIA igazgatója működtet Kijevben, a CIA és az FBI „különleges egységeinek” tucatjaival együtt „biztonsági struktúrát” létesítve, amely a vad támadásokat felügyeli a februári puccsal szembenállók ellen. Nézzék a videókat, olvassák a szemtanúk beszámolóit az odesszai mészárlásról! Odszállított fasiszta banditák felgyújtották a szakszervezetek központját és a csapdába esett 41 embert megölték. Nézzék a tétlenkedő rendőröket! Egy orvos, aki embereket próbált menteni, ezt mondja: „de megállítottak az ukránbarát náci radikálisok. Az egyikük durván félrelökött, megígérve, hogy hamarosan rám és más odesszai zsidókra is ugyanez a sors vár. Ami tegnap történt, nem fordult elő még a városom fasiszta megszállása alatt sem a második világháborúban. Csodálkozom, miért hallgat az egész világ”.

Az oroszul beszélő ukrainaiak a túlélésért harcolnak. Amikor Putyin bejelentette az orosz csapatok visszavonását a határról, a kijevi junta védelmi minisztere, Andriy Parubiy – a fasiszta Szvoboda párt alapító tagja – azzal dicsekedett, hogy a „felkelők” elleni támadásokat folytatni fogják. A nyugati propaganda ezt orwelli stílusban úgy alakította át, hogy Moszkva „konfliktust és provokációt próbál véneynelni”. Németországban úgyszintén, a propaganda teljesen hidegháborús. A Frankfurter Allgemeine

ne Zeitung az olvasóit Oroszország „nem bejelentett háborújára” figyelmeztette. Mint Henry Kissinger mondta egyszer: „Nem az számít, hogy mi igaz, hanem, hogy mit fogadnak el igaznak.”

Népszerű igazság, hogy 9/11 után „a világ megváltozott”. De mi változott meg? A nagy leleplező, **Daniel Ellsberg** szerint csendes puccs ment végbe Washingtonban és most a féktelen militarizmus kormányoz. A Pentagon jelenleg „különleges műveleteket” – titkos háborúkat – folytat 124 országban. Otthon pedig a növekvő nyomor és a szabadság elvesztése a következménye az állandó háborús állapotnak. Adják hozzá ehhez a nukleáris háború kockázatát, és felmerül a kérdés: miért tűrjük ezt!? (The Guardian, 2014. május 13. Kissé rövidítve. Fordította: Szende György.)

Amerikában született, magyar származású zenész barátunk írta az interneten:

Amit az USA művel Ukránban és máshol, az szégyen. Szégyellem, hogy Amerikában születtem és nőtem fel. Ez nem jó nekem. Már 1968. augusztusban kezdtem mondani, hogy le kellene dönteni az amerikai kormányt. Akkor is milliókat ölt meg már sok országban.

Csak amiről én tudok, 1961 óta az amerikai kisebb/nagyobb beavatkozások: Kuba 1961, Németország 1961, **Vietnam 1960-1975**, Laosz 1962-1975, Kuba 1962, Irak 1963, Panama 1964, Indonézia 1965, **Dominika 1965-66**, Guatemala 1966-67, Kambodzsa 1969-75, Omán 1970, Chile 1973, Angola 1976-92, Irán 1980, **Líbia 1981**, El Salvador 1981-92, Nicaragua 1981-90, Libanon 1982-84, **Grenada 1983-84**, Honduras 1983-89, Irán 1984, Líbia 1986, Bolívia 1986, Irán 1987-88, Líbia 1989, Fülöp-szigetek 1989, **Panama 1989**, Libéria 1990, Irak 1990-91, Kuvait 1991, Irak 1991-2003, **Szomália 1992-94**, **volt Jugoszlávia 1992-94**, Bosznia 1993, Haiti 1994, Zaire 1996-97, Libéria 1997, Albánia 1997, Szudán 1998, Afganisztán 1998, Irak 1998, volt Jugoszlávia 1999, Jemen 2000, Macedónia 2001, **Afganisztán 2001-2014**, Jemen 2002, Fülöp-szigetek 2002, Kolumbia 2003, **Irak 2003-14**, Libéria 2003, Haiti 2004-5, Pakisztán 2005-14, Szomália 2006-14, Szíria 2008-14, Jemen 2009-14, **Líbia 2011**, Ukrajna 2014.

Nem lepődök meg, hogy most az USA a neonácikat segíti Ukrajnában. Mindez csak Amerika hatalmáról szól és az amerikai birodalomról.

Mouksa

(Mouksa és Benyik Mátyás Rendszerváltás /A nagy csalódás/ című dalának klipje itt hallható: <http://youtu.be/rmV-PDfWfnA> A fenti felsorolásban a pirossal kiemelteteket tekinti a Wikipedia címszava meleg háborúnak.)

Az alábbiakban azt a Kínai Népköztársasággal foglalkozó cikkösszeállítást folytatjuk, melyet a Dialektika előző, 2013/2. számában kezdtünk el. A bonyolult helyzet többoldalú megközelítése, a nézetek összehasonlíthatósága érdekében kínai hivatalosságok értékelései mellett kínai és külföldi marxista szerzők elemzéseit tesszük közzé. Jelen számunkban három anyagot közlünk. Először az állami vállalatok szerepéről, másodikként a kínai iparról olvasható elemzés. Bár pl. az ipar helyzetéről az illetékes miniszterhelyettes fejt ki nézeteit, nem a kínai társadalom, a tulajdonviszonyok, a munkások szempontjai kerülnek előtérbe, hanem egyfajta pragmatikus gazdaságossági és versenyképességi szemlélet, a „reform és a nyitás” politikája. Kínai témájú írásaink zárásaként – nem véletlenül – kínai és amerikai egyetemeken oktató tudósok színvonalas elméleti elemzését olvashatják. Megítélésünk szerint ez a tanulmány ad az általunk is feltett kérdésre – lásd az előző számunkban a Kína a szocializmus vagy a kapitalizmus útján halad? című írást – a társadalmi viszonyok megértése érdekében mélyebbre hatoló, tudományos választ. Ezúttal is nagy köszönet Sipos Jánosnak, aki a közölt írásokat gyűjtötte és fordította.

LI XINPING

A kínai állami vállalatok fontos hozzájárulása a gazdaság fejlődéséhez

A gazdaság fejlődésével párhuzamosan számos versenyképes állami tulajdonú nagyvállalat jött létre Kínában. A szabályozás lazítása lehetővé tette sok állami tulajdonú kis- és középvállalat robusztus fejlődését is. Ahogyan az állami szektor általános minősége és versenyképessége javult, jelentősen nőtt az állami vállalatok nyereségessége. Mindez nagymértékben hozzájárult a nemzetgazdaság tartós, gyors és egészséges fejlődéséhez.

Az állami tőke fokozatosan a nagy iparágak és olyan kulcsfontosságú területek felé konvergál, amelyek a nemzetgazdaság létfontosságú részeit jelentik és alapvetőek a nemzetbiztonság szempontjából is. Jelenleg a központi kormány tulajdonában levő vállalatoknak több mint 80%-a a honvédelmi, energetikai, telekommunikációs, vas- és fémipari, valamint a gépipari ágazatokban koncentrálódik. Azzal, hogy az állami tulajdonú szektor szerkezetét kiigazítottuk és optimalizáltuk, a tudományos és technológiai innováció eszközeit a kulcsfontosságú vállalatok felé tudtuk irányítani, s ez jelentősen emelte ezeknek a vállalatoknak azt a képességét, hogy elősegítsék a szóban forgó iparágak fejlődését.

A közelmúltban nagyobb erőfeszítések történtek, hogy diverzifikálják a tulajdonlás formáit az állami vállalatok körében. Több mint 90%-uk bevezette a közös részvények (joint-stock) rendszerét. A központi kormány tulajdonában levő vállalatok üzemi bevételének több mint 60%-a, és ma már nettó nyereségük több mint 80%-a e bejegyzett társaságoktól származik. Részvényesi részesedések révén az állami tulajdonú vállalatok jelentős magántőkét szívtak fel. Ez megnövelte az állami tulajdonlású szektornak a gazdaságra gyakorolt befolyását, és lehetővé tette, hogy jóval nagyobb szerepet játszon, mint enélkül. Az állami vállalatok szerepe a pénzügyekben még ennél is közvetlenebb volt.

Annak ellenére, hogy részesedésük a nemzetgazdaságban csökken, az állami tulajdonban levő vállalatok mindenkor jelentős forrásai voltak Kína adóbevételeinek. 2007-ben az állami tulajdonban levő vállalatok elkezdtek átadni tőkenyereségük egy részét az államnak. Azóta fokozatosan növelték bevételeiknek azt a részét, amelyet a költségvetésnek kell eljuttatni. 2012-ben a központi kormány által birtokolt vállalatok 1,3 billió jüan összprofitot realizáltak, és 1,9 billió jüant fizettek be adó fejében. Állami tulajdonú részvényeket is átadtak az országos társadalombiztosítási alapnak, hogy a lakosságot megbízhatóbb szociális hálózattal láthassák el.

Ami még fontosabb, az állami vállalatok jelentős szerepet vállaltak a tekintetben, hogy a gazdaság és a társadalom stabil működését rendkívüli körülmények között is biztosítsák. 2008 végétől 2009 közepéig a globális pénzügyi válság súlyos hatással volt a kínai gazdaságra. A nehéz helyzetben az állami tulajdonban levő vállalatok elsőbbséget biztosítottak a közösségi szükségleteknek, fenntartották az elektromos árammal, földgázzal és kőolajjal való ellátást, szavatolták az infrastrukturális projektek megvalósításának folytatását, az alapvető fogyasztási cikkek árának a stabilizálását, valamint biztosították a foglalkoztatottság megfelelő szintjét. Azzal, hogy részt vettek a közös erőfeszítésekben anélkül, hogy ennek költségeit előtérbe állították volna, az állami vállalatok erős társadalmi felelősségvállalásról tettek tanúbizonyságot egy fölöttébb kritikus szakaszban. Továbbá a Wenchan-i, Yushu-i és Lushan-i földrengések után a központi kormány tulajdonában levő vállalatok egymással versenyeztek az elektromos áram, a közlekedés és a szállítás eszközeinek a helyreállításában, biztosították, hogy a segítség minél rövidebb idő alatt eljusson a katasztrófa sújtotta területekre.

(Forrás: Economic Daily, 2013. május 30-án. Utánközlés: Qiushi Journal, a KKP KB angol nyelvű folyóirata, 2013. november 11-én. Gyűjtötte és fordította: Sipos János.)

LIU LIHUA¹

Szélesebb nyitással egy erősebb kínai iparért

Kína ipari bázisa hatalmas, a gyártási palettája rendkívül széles. Az ország a Világ 500 legfőbb ipari terméke közül több mint 200-nak az első számú termelője, miközben a nyersacél, a cement, a számítógépek, a klímaberendezések és a színes TV-k esetében a globális kibocsátásnak kb. felét adja. Kína gyáripara 2010-ben a világ teljes ipari termelésének 19,8%-át állította elő. Az UNIDO, az ENSZ Ipari Fejlesztési Szervezete jelentése szerint Kína ipari versenyképességi indexe (CIP) a 2000. évi 31. helyről 2010-re a világranglista 5. helyére emelkedett. 2012-ben Kína árukivitele a világexport 11,2%-át tette ki, amivel a világ legnagyobb exportőrévé vált, s ezen belül az ipari termékek aránya 95% volt. Kína 21 éven át több külföldi beruházást vont be, mint bármely más fejlődő ország, ezzel a világ összes külföldi beruházásából való részesedése elérte a 7%-ot. Továbbá előrehaladó folyamat a kínai vállalatok „globális cégekké válása” („go global”), Kína nem pénzügyi külföldi közvetlen beruházásai (FDI) mára elérték a 77,2 milliárd dollárt.

Kína sokáig a költségelőnyeiére támaszkodott annak érdekében, hogy teret nyerjen a nemzetközi piacon. A kedvező költségshozzához kapcsolódó előnyök azonban főleg alacsony vagy közép szintű iparágakkal, termékekkel és termelési folyamatokkal kapcsolódnak össze. Jelenleg Kína nyitott gazdasága extenzív fejlődési móddal jellemezhető: a feldolgozóipar adja a kínai export 42,1%-át, de a vállalatok többsége nem rendelkezik élenjáró technológiával és független márkanévvel. Ez azt jelenti, hogy termékeik alacsony hozzáadott értékűek, és csak nagyon alacsony jövedelmet és igen kis beleszólást biztosítanak Kínának a nemzetközi kereskedelemben.

Tekintettel arra, hogy a reform és a nyitás korai éveiben Kína nem rendelkezett megfelelő tőkével és technológiával, érthető, hogy akkoriban a nyitás súlypontját az export növelésére és a külföldi tőke felhasználására fektette. Ma már más a helyzet: Kína a világ legnagyobb külföldi valutatartalékával rendelkezik, a Fortune legnagyobb globális vállalatokat felsoroló 500-as listáján 37 kínai vállalat szerepel, az ország gyáripari szektora gyorsan fejlődik. Ez azt jelenti, hogy Kína fejlődésének új fázisába lépett. Azon túl, hogy optimalizálnia kell kereskedelmi struktúráját és hatékonyabban kell felhasználnia a külföldi tőkét, Kínának fel kell gyorsítania a „világcéggé” válás stratégiáját, és aktívan kell részt vennie a világgazdaság kormányzásában.

A világgazdaság globalizációjának mélyülése jelentős változásokat generál a világunkat átfogó ipari láncolatokban. *Először is* mélyreható kiigazításokra került sor a nemzetközi ipari munkamegosztásban. Sok fejlett ország az újraparosítást célzó, a gyáripar visszatelepítésére irányuló stratégiákat dolgozott ki. Kihhasználva finánciális és technikai előnyüket, ezek az országok fokozott mértékben törekedtek arra, hogy az ipari értéklánc felső, jövedelmezőbb szintjét ellenőrzésük alá vonják, de eközben a feltörekvő gazdaságok növelték a kibocsátást az olyan iparágakban, amelyekben komparatív előnyt élveznek. Ilyen körülmények között Kína azzal a nyomasztó helyzettel néz szembe, hogy egyszerre kerül a fejlődő országok és a feltörekvő gazdaságok konkurenciájának szorítása alá. *Másodszor*, a világ körülményei között a piacokért folyó verseny mind élesebbé válik. *Harmadszor*, a századforduló óta eddig nem ismert innovációs rohamot észlelhettünk a tudomány és a technológia területén, az iparban és az üzleti módszerekben, ami azt jelzi, hogy egy új ipari forradalom van készülődésben. Kíná-

---

¹ A szerző a Kínai Népköztársaság ipari és információ-technológiai miniszterhelyettese. Rövidített szöveg, a lényegyet szem előtt tartva (a szerk.).

nak a világgazdaságban elfoglalt pozícióját nagymértékben az fogja meghatározni, hogy képes lesz-e vezető szerephez jutni a tudományos, technológiai és ipari versenyben.

A hazai dolgokról szólva, Kína ipari fejlődésének külső és belső feltételeiben bekövetkezett mély változások igen sürgős feladattá tették az ipar átalakítását. Igen hosszú időszakon keresztül Kína extenzív ipari modelljét az energia roppant túlfogyasztása és jelentős környezetszennyezés jellemezte. Ökológiai környezete és energiaforrásai többé nem képesek fenntartani ezt az extenzív terjeszkedést. Másfelől, Kína hagyományos előnyeinek gyengülése rávilágított arra, hogy sürgősen új versenyelőnyöket kell kialakítania. Az elmúlt években a munkaerő költségei drasztikusan növekedtek, és az olyan termelési tényezők ára, mint a föld és az üzemanyag, szintén drágul, ami fokozatosan aláásta Kína hagyományos, alacsony költségszinttel járó előnyeit. Ahhoz, hogy emeljük nemzetközi versenyképességünket, gyorsan végre kell hajtanunk az új, innováció-vezérelt, a nemzetközi piacokon is versenyelőnyöket biztosító, tovább nyitó, világgazdasági integrációs fejlődési stratégiánkat!

1. Meg kell erősítenünk az ipar belső versenyképességét

Folytatva a beruházások, a technológiák és a magasan kvalifikált szakemberek tengerentúlról való idevonzását, támogatnunk kell a multinacionális nagyvállalatokat abban, hogy K+F, azaz kutatási és fejlesztési központokat hozzanak létre, fokozzák K+F beruházásaikat Kínában. Aktívan kell ösztönözni a vezető műszaki szakembereket, hogy vállalkozásokat hozzanak létre, illetve tudományos kutatásokat indítsanak el Kínában. Meg kell nyitni a külföldi szakértők előtt azt a lehetőséget, hogy szerepet játszanak abban, hogy áttérjünk a „Made in China”-ról a „Created in China”-ra, vagyis a „Kínában alkotott”-ra. Továbbá bátorítani kell a kínai vállalatokat, hogy fejlett kooperációra lépjenek nagy multikkal a globális értékláncban, aktívan tanulják meg, hogyan sajátítsák el a legfejlettebb fogalmakat és fogásokat a külföldi vállalatok tapasztalatából, különös tekintettel a minőségi vezetésre és márkaépítésre, az értékesítésre és marketingre. Segítsék elő a kínai vállalatoknál az innovációs tevékenységet a technológia, a minőség és a vezetés területén, szem előtt tartva a technológiát, a minőséget, a márkanevet és szolgáltatásokat érintő előnyök újfajta kialakításának parancsát.

2. A hazai ipart érintő terveink elkészítésekor figyelembe kell venni a nemzetközi munkamegosztás változásait

Bátorítanunk kell a versenyképes iparágakat és a felemelkedő, stratégiai jelentőségű iparvállalatokat, hogy aktívan vegyenek részt a nemzetközi versenyben és kooperációban azért, hogy felgyorsítsák integrációjukat a globális ipari értéklánc legmagasabb szegmenseibe. Továbbá arra kell törekednünk, hogy elősegítsük a hagyományos iparágak átalakulását és felfejlesztését. Így például bátorítanunk kell feldolgozóiparunkat és kereskedelmünket, hogy az összeszerelésből és feldolgozásból áttérjünk a K+F tevékenységre, a formatervezésre, gépszerkesztésre, értékesebb komponensek gyártására, hogy növeljük a kínai gyáripár hozzáadott értékét. Azon túl, hogy elősegítjük a keleti tengerparti régiók magasabb szintű részvételét a nemzetközi versenyben, fontosnak kell tartanunk olyan mechanizmusok kialakítását, amelyekkel bátoríthatjuk a keleti partvidék iparvállalatait, hogy rendezett módon áttelepüljenek a központi és nyugati térségekbe. Fontos, hogy az ország belső területei nagyobb mértékben részesedjenek a nyitott fejlődés hasznából.

3. Gyorsítani kell a „go global”, „globálissá válni” stratégiáját

Bátorítanunk kell a vállalatokat, hogy olyan külföldi régiókban végezzenek beruházásokat és telepítsenek gyárat, ahol elérhető a piacok és az erőforrások, és arra kell irányítanunk technikai szem-

pontból érett iparágainkat – mint például a könnyűipart, a textil és háztartási eszközöket gyártó ipart, az acél-, színesfém- és petrokémiai ipar termékeit alacsonyabb szinten feldolgozó ágakat, valamint a többlet gyártókapacitással rendelkező iparágakat –, hogy rendezett módon települjenek tengerentúrra. Egyúttal bátorítanunk kell az erős pénzügyi háttérrel rendelkező nagyvállalatainkat, hogy hozzanak létre K+F intézményeket, termelő bázisokat, elosztó hálózatokat a külföldi országokban transznacionális fúziók, felvásárlások, illetve zöldmezős beruházások útján. Az erőforrások és értékláncok integrációja révén ezek a nagyvállalatok bekapcsolódhatnak a globális ipari értéklánc felső vagy alsóbb részébe.

4. Meg kell erősítenünk sokirányú nemzetközi együttműködésünket

Az előzőek miatt is erősíteni kell a kínai kormány és a kereskedelmi szövetségek szerepét a nemzetközi gazdasági és kereskedelmi szabályok kidolgozásában. Törekednünk kell arra, hogy megerősítsük a kétoldalú és multilaterális ipari cserekapcsolatokat és kooperációkat olyan együttműködési mechanizmusok keretében, amilyen a Kína-ASEAN Szabadkereskedelmi Zóna, a Sanghaji Együttműködési Szervezet (SCO), az Ázsiai és Csendes-óceáni Gazdasági Együttműködés (APEC) és a Kínai-Afrikai Kooperáció Fóruma (FOCAC). Erősítsük együttműködésünket a szomszédos országokkal az infrastruktúra fejlesztésében, az ipari kooperációban, valamint általában a gazdasági és kereskedelmi kapcsolatok területén!

5. Megbízható környezetet kell kialakítanunk a nyitott fejlődés számára

A nyitott fejlődést célzó hosszú távú stratégiánk alapján jobban működünk együtt partnereinkkel a kereskedelmi és ipari politikánk tekintetében. Arra is szükség van, hogy ösztönözzük a külföldön működő kínai vállalatokat: alkalmazkodjanak a helyi törvényekhez és szabályokhoz, tekintsék fontosnak a környezet és az erőforrások védelmét a vendéglátó országokban, és aktívan tegyenek eleget szociális felelősségüknek. Fejleszteni kell a gazdasági kapcsolatok intézményi hátterét, a megfelelő információkhoz való hozzájutást, a gazdasági kapcsolatok biztonsági és jogorvoslati mechanizmusait. Ez lehetővé teszi, hogy hatékonyabban védjük meg Kína nemzeti érdekeit, jogait az iparfejlesztést szolgáló tevékenységünkben.

(Forrás: *Qiushi Journal* 2013. 12. sz., másodközlés: *Qiushi Journal angol nyelvű kiadása* 2013/4, október 1. Fordította: Sipos János.)

FUSHENG XIE – AN LI – ZHONGJIN LI

Mi lenne célszerűbb: elhagyni vagy megjavítani a kínai piacgazdaság szocialista elemeit?²

Annak ellenére, hogy – mint a válság mutatja – a szabadpiaci fundamentalizmus majd' minden szempontból problematikus, mi az oka annak, hogy ez az irányzat a korábbiaknál is átfogóbban uralkodja ma Kínában a közgazdasági oktatást és a médiumokat? Hogyan befolyásolja a *guojinmintui*-ről (az állami és a magántulajdon súlya körül) folyó vita napjaink politikáját és a tulajdonviszonyok struktúrá-

² A cikket a „World Association for Political Economy” (Világszövetség a politikai gazdaságtanért) hatodik fórumára (Amherst University, Massachusetts) készítették 2011 májusában. Először angolul jelent meg a *Science&Society*-ben, vol. 76. no. 3. 2012 júl., majd az *Études Marxistes*-ben, no. 100. 2012. A Dialektikában némileg rövidített szöveget közlünk. Fusheng Xie a pekingi Renmin Egyetem, An Li és Zhongjin Li a Massachusettsi Amshert Egyetem oktatója.

jában várható változásokat? Él-e még Kínában a szocializmus perspektívája? Vizsgáljuk meg közelebbről ezeket a kérdéseket.

Kína vezetői 1978-ban indították el a piacgazdasági reformot azzal a meghirdetett céllal, hogy meg kívánják fiatalítani a szocialista rendszert. Az igénybevett eszköz mindenekelőtt a magánvállalatok kifejlesztése és a külföldi beruházások bevonása, mégpedig különleges előnyöket biztosítva a privát és a külföldi vállalatoknak, jobb feltételeket azoknál, amelyeket az állami vállalatoknak szánnak. Hogy támogatást szerezzenek a piacgazdálkodásra való átmenethez, az 1980-as évek elején majdnem minden társadalmi csoportot, beleértve a párt kádereit, a hadsereg vezetőit, a diákokat és a kereskedőket, bevonták e cél megvalósításába. A tervezettség leépítésének folyamatában, és különösen az árak reformja során, a tőkét és a földeket megcélzó piac kialakítása és az állami vállalatokat érintő reformok keretében a vállalatoknál és a kormányzatokban dolgozó különböző egyének és pártkáderek tőkét kezdtek felhalmozni legális és illegális úton egyaránt. A központi tervezés gyengülése folytán a nemzetgazdaságnak mindinkább a piac és a pénzügyi ösztönzők növelésére kellett támaszkodnia. Ebből a folyamatból született meg egy új tőkésosztály, amely főként magántulajdonosokból és olyan személyekből tevődik össze, akik szoros kapcsolatban állnak a politikai és gazdasági hatalommal, valamint a transznacionális tőkével. Ahogyan ennek a feltörő kapitalista osztálynak a mérete és gazdagsága és ezzel együtt a hatalma is növekedett, természetesen követelni kezdte a mai rendszeren belül létező szocialista elemek elhagyását, mivel ezek útjában állhattak a vagyonok további felhalmozásának. A szükségessé váló „reformok” ürügyén elkezdődött a közoktatás, az egészségügy, a lakhatás és a társadalombiztosítás áruvá változtatása, azoknak a szolgáltatásoknak a piacosítása, amelyek a múltban a közszférához tartoztak és szocialista jellegzetességekkel rendelkeztek.

A reform meghirdetett célja egy szocialista piacgazdaság megteremtése volt. Az 1990-es években azonban a kulcskérdés átalakult, most már az általában vett „piacgazdaságra” való áttéréssé lett, és ez került az elméleti viták és a politikai tervek fókuszába. Tudatosan vagy sem, e csúsztatás közép-pontjában levő kihívás – az a kérdés, hogy a reform eredményeképpen kialakuló gazdasági modell milyen természetű lesz – kimaradt a vitákból. A vita során a kínai gazdaság szocialista elemeinek vizsgálata leszűkült az állami tulajdonú vállalatok körére és a makroökonómiai folyamatok ellenőrzésére. Kínában gyakorlatilag az állami tulajdonban levő gazdaságot általában is úgy kezdték tekinteni, mint olyan bázist, amely az állam számára lehetővé teszi a gazdasági fejlődés irányítását, de nem követendő modellként a gazdaság többi része számára. Mind az elméleti vitákban, mind a konkrét politikai felfogását tekintve, a kínai reform célja amerikai stílusú piacgazdasággént fogalmazódott meg. A gazdaságtan oktatását és magát a nemzetgazdaságot is amerikai módra gyúrták át. Az USA-ból számos neoliberális felfogásban képzett közgazdászt hívtak meg Kínába, rájuk bízta a közgazdaságtan oktatásának átalakítását a legjobb egyetemi intézményekben. Az hogy Kínában előtérbe állították a neoliberális gazdaságtant, nemcsak marginálissá tette a marxista közgazdaságtant, hanem együtt járt azzal is, hogy fiatal értelmiségiek olyan nemzedékét alakították ki, akik vakon hisznek a neoliberalizmusban. Ebben a neoliberális légkörben hitvallássá vált annak elfogadása, hogy az állami vállalatok nem hatékonyak, és ez közvetve annak tagadását jelentette, hogy a piacgazdaság keretében létezhetnek szocialista elemek. Ami még súlyosabbá tette a helyzetet, a szocializmus felfogását olyan absztrakt fogalmak halmazává alakították át, mint az „egyenlőség” vagy az „igazságosság”. Az e mögött meghúzódó logika a piacgazdaságra való áttérés tőkés vonalának a felerősítése volt, elméleti síkon pedig a szocializmus befeketítése.

A gazdasági struktúra alkotja a politika és az ideológia alapját. Amint a magántőkés tulajdon dominánssá lesz a gazdaságban, a tulajdonviszonyokban, az osztályviszonyokban beálló változások elke-

rülhetetlenül tükröződnek az elmélet, az ideológia és a politika szintjén. 2004 óta az elméleti és ideológiai vitákban általánossá vált az a tendencia, hogy lekicsinylik a köztulajdont és a tervgazdaságot. A kínai jobboldali elitek ma már nagy tapasztalatokkal rendelkeznek a tekintetben, hogyan kell egy adott témát széleskörűen elfogadtatni, hála az ellenőrzésük alatt álló médiumoknak. Ily módon nyomást tudnak gyakorolni a kormányra a politika átgyúrása érdekében, amint azt a viták egész sora bizonyította: így például a 2004-es vita arról, hogy az egyes vállalatokat a saját kádereik felvásárolták-e, vagy a 2005-ös nézetcsere a kínai közgazdasági oktatás neoliberális vágányra juttatásáról, 2006-ban a kínai reform útjáról, 2007-ben arról, hogy reform tárgyává kell-e tenni a demokratikus szocializmust, vagy 2008-ban az egyetemes értékekről és a Charta 08-ról stb. E viták központi eleme végül is az volt, hogy eldöntsék, fel kell-e adnia Kínának a szocializmust, vagy tovább kell haladnia ezen az úton. Ezek a viták mind konkrét politikai ügyekről kezdődtek, de végül a szocializmus alapkérdéseit érintő vitává váltak, egészen odáig menve, hogy a párt és az állam vezetőinek kellett leállítaniuk a nézetcserét. Mi több, a pártnak és a kormánynak az a próbálkozása, hogy egyaránt elnyerjék a jobboldal és a baloldal elegendő támogatását, azt idézte elő, hogy sajátos eltolódás jött létre a szocialista retorika és a kapitalista intézkedések között. Az ilyen eljárás minden ajtót megnyit azon ideológiai tendenciák előtt, amelyek a szocializmust denunciólják, és a privatizációt ajánlják helyébe.

A mostani vita³ a *guojinmintui*-ről rámutat a Kínában zajló privatizációs folyamatra és osztályharcra. A jobboldal célja elméleti síkon a politikai döntések befolyásolása a tőkés érdekek nevében, alapjaiban felszámolni a köztulajdont, elvben lehetővé tenni a vállalatvezetőknek a közvagyon elorzását az állami vállalatok privatizálása útján, lehetővé tenni a transznacionális tőke számára a kínai gazdaság fölötti ellenőrzés megszerzését, és végső fokon feladni azt a gazdaságot, amely még állami tulajdonban van – tehát a Kínában még meglevő utolsó szocialista elemet. A jelenlegi vita lényegesen befolyásolja az állami tulajdonban levő gazdaság és a magángazdaság közti viszonyt érintő kínai politikát. Így például 2010. január 25-én az Állami Ügyek Tanácsának az állami eszközök kontrollját és adminisztrálást végző Bizottsága elrendelte az államhoz tartozó 129 központi vállalatnak, hogy szervezzék át szállodai és vendéglátóipari tevékenységüket, sőt három-öt év alatt ezt szüntessék meg. 2010. március 18-án ugyanez a Bizottság felszólított 78 állami központi vállalatot, amelyek ingatlanügyekbe fogtak anélkül, hogy ez lett volna a legfőbb tevékenységi területük – hagyják el ezt a szektort, mielőtt befejezték jelenlegi ingatlanfejlesztési projektjeiket. 2010. május 13-án nyilvánosság elé került egy dokumentum, amely az Államtanács javaslatait fogalmazza meg a magánberuházások bátorítására és egészséges fejlődésére. A javaslatok szerint a kormány növelni kívánja a privát beruházások körét és méreteit, bátorítani és segíteni akarja a magánberuházások fejlesztését az alapiparokban és az infrastruktúrában, valamint a pénzügyi szektorokban, engedélyezi a privát ingatlan társaságoknak azt, hogy megfizethető áron építsenek házakat, bérbe adható közüzemi épületeket, és bekapcsolódhassanak a politikától függő lakásépítési programok megvalósításába.

*

Nyilvánvaló, hogy a mai feltételek között, a kínai jellegzetességű szocializmus afelé tendál, hogy kapitalizmussá fejlődjön. A piacgazdaság kifejlődésének előrehaladtával – tekintettel arra, hogy mind többféle gazdasági érdek jelenik meg, és a véleménynyilvánítás is diverzifikálódik – további elméleti és politikai viták várhatók arról, hogy vajon Kínának vissza kell-e térnie a szocializmushoz? A jobboldali elitek óhatatlanul újabb témákkal fognak jelentkezni annak érdekében, hogy folytatódjék a privatizáció. Mindaddig azonban, amíg a KKP hatalmon marad, a szocializmus eredményeinek hatása és a

³ Emlékeztetőül: e tanulmány 2011-ben készült. (A szerk.)

szocializmus retorikája nem fog eltűnni. Bizonyos szocialista elemek még mindig működnek, így a többek között léteznek az óriás állami tulajdonú vállalatok, az állami bankrendszer, a föld köztulajdon⁴, amit az Alkotmány megerősített, valamint országos gazdasági terveket is kidolgoznak. Általában véve, viszonylag optimisták vagyunk a tulajdonviszonyok jövőbeni alakulása tekintetében. Ha nem történnek radikális politikai változások, a gazdaság állami tulajdonban levő aránya az idők során viszonylag stabil maradhat, bizonyos mérvű fluktuációk ellenére is.

Először is, a KKP egyes felső vezető káderei megértették annak szükségességét, hogy fenntartsák a kínai jellegzetességű szocialista rendszerben az állami tulajdonú gazdaság vezető szerepét. Így például Hszi Csin-ping (Jinping Xi) alelnök⁵ 2012-ben megjegyezte, hogy az állami vállalatok erőteljes elemeket jelentenek abban a folyamatban, amelynek célja egy minden szempontból virágzó társadalom felépítése, megőrizve a kínai jellegzetességű szocializmus építésének elsőrendű pilléreit. Hozzátette: az állami vállalatok vezető szerepét a KKP meg akarja őrizni, mert ez olyan bázis, amelyen a KKP alapvető elvei megvalósíthatók, s a gyakorlatba átültethetők.

2010-ben a KKP 17. Központi Bizottságának 5. plenáris ülése elhatározta, hogy biztosítani és javítani kell a nép életfeltételeit, és a következő öt év központi célkitűzéseként át kell alakítani a gazdasági fejlődés útját. Továbbá a plenáris ülés megerősítette, hogy a szocialista gazdasági rendszer vázát továbbra is fenntartják és továbbfejlesztik. Politikai síkon a reformok folytatása tartalmazza az emberek életfeltételeinek javítását, a tulajdonviszonyok struktúrájának tökéletesítését, továbbá a piac gyors kifejlődésének folyamatában jelentkező különféle társadalmi konfliktusok megoldását. Az állam tulajdonában levő gazdaság részvétele nélkül ezeket a célkitűzéseket nem fogjuk tudni elérni – áll a KB e dokumentumában. 2011-ben, a 11. Országos Népi Gyűlés 4. ülésén, Bangguo Wu, az ONGy állandó Bizottságának elnöke határozottan kijelentette, hogy Kína nem fogad el egy olyan többpárti rendszert, amelyben a pártok felváltva kormányoznának, de nem fogadja el a vezető elvek pluralizálását sem. Kizárta annak lehetőségét, hogy szétválasszák a végrehajtó, törvénykező és bírói hatalmat, vagy elfogadjanak egy két házból álló, illetve föderális rendszert, továbbá világosan kijelentette, hogy nem fontolgatják a privatizációt. Ez a kijelentés ismételten arra utal, hogy a kínai kormány továbbra is kitarthat szocialista jellegzetességei mellett.

Másodszor, nehéz lenne még tovább privatizálni a mai állami tulajdonú gazdaságot. A pénzügyi adatok azt mutatják, hogy az állami vállalatok minden szempontból igen jól teljesítenek, úgy hogy nem lenne megvalósítható, nem lenne megalapozott az állami tulajdonban levő vállalatok privatizálása. Továbbá, az állam tulajdonában levő vállalatok többsége már a tőzsdén szerepel, illetve óriás méretű. Alaptevékenységük olyan szektorokhoz kapcsolódik, amelyek tőke- és technika-intenzívek. A központi tulajdonú állami vállalatok minőségi vagyonának nyolcvan százaléka tőzsdén jegyzett társaságokban koncentrálódik, és ezek magas piaci értékűek. A tőzsdén nem jegyzett állami vállalatok tulajdonjogi csereüzleteit pedig *ad hoc* piacon, nyilvános árverésen kell lebonyolítani.⁶ Nincs Kínában elegendő magántőke ahhoz, hogy felvásárolhassák ezeket az állam tulajdonában levő vállalatokat. Végző fokon – a 2004-ben lezajlott, egyes állami vállalatoknak a saját kádereik által történt felvásárlásával kapcsol-

⁴ A föld névleg a falvak tulajdonában van, de a családoknak adják bérbe évtizedekre, ami a legtöbb helyen a magánérdek felülkerekedésével jár, kivéve azokat a közösségeket, amelyek a kollektív művelés megőrzése mellett döntöttek. (A szerk.)

⁵ 2012 novemberétől a KKP főtitkára, 2013 márciusától a Kínai Népköztársaság elnöke. Az ideológiai harccal foglalkozó, „Védjük meg értékeinket a nyugati invázió ellen!” című rövid írását lásd a Dialektika 2013/2. számában. (A szerk.)

⁶ Tehát az állami vállalatok részvényei a tőzsdén és részben azon kívül is forognak, túlnyomó többségükben már a magántőke is rendelkezik résztulajdonnal. (A szerk.)

latos vita óta – az egész társadalom roppant tartózkodó azokat a bonyolult manipulációkat illetően, amelyeknek segítségével egyes állami vállalatok menedzserei a közvagyonot magánvagyonokká alakították.

Továbbá, az állami tulajdonban levő vállalatok dolgozói erőteljesen ellenzik a privatizációt. Ebben a tekintetben paradigma értékű eseménynek lehettünk tanúi 2009 júliusában. A Tonghua Iron and Steel Group (TISG) nevű acélgyártó csoport dolgozói a vállalaton belül tiltakoztak a TISG-nek a Jianlong Corporation nevű magánvállalat általi felvásárlása ellen. A sztrájk során a felháborodott munkások egy csoportja agyonverte a Jianlong által kijelölt vezető káderek némelyikét. Az esemény arra kényszerítette a Jilin-i tartományi kormányt, hogy érvénytelenítse a TISG privatizációjával kapcsolatos eredeti tervét. Az esemény az ország más részeiben is privatizációellenes mozgalmakat gerjesztett, ami bizonyos határig gátat vetett az állami vállalatok magánosítási folyamatának.

Ily módon, ha figyelembe vesszük az állami vállalatok piaci versenyképességét és a dolgozók mind erőteljesebb ellenállását, ma már az állami vállalatok igazgatóinak nem olyan könnyű rátenni kezüket az állam vagyonára a tulajdonviszonyok reformja révén. Ezzel párhuzamosan az erősödő nacionalizmus is megnehezíti a transznacionális tőke felvásárlásait.

Annak ellenére, hogy az állami tulajdon nem jelent szükségképpen szocialista tulajdont, úgy véljük, hogy az állami tulajdon olyan forma, amelyet a köztulajdon magára ölthet. Jelenleg azok a dolgozók, akik az állami tulajdon keretében dolgoznak, nemcsak jobb helyzetet élveznek, amint azt a TISG incidense mutatja, hanem jobb fizetést is kapnak, ami a globális válság idején is így volt. Ebből a nézőpontból tekintve tehát – annak ellenére, hogy a termelés viszonyai adott esetben nem igen térnek el a privát szektor viszonyaitól (példának okáért, mindkettő a fordizmus bizonyos elemeit alkalmazza) – az állami tulajdon kedvezőbb a dolgozók szempontjából, ami például a jövedelem elosztását illeti. Ezeket az előnyöket tehát a reform során meg kellene őrizni

Továbbá, történelmi szempontból, az államosítás tűnik a köztulajdonú gazdaság bevezetése egyik leghatékonyabb módjának. Ha a kínai gazdaság állami tulajdonú része kisebb lenne 15%-nál, roppant nehéz volna helyreállítani a szocializmust Kínában, még egy olyan vezetővel is, aki ebben hisz. Ennélfogva, a *guojinmintui* védelmezése a baloldali kínai értelmiségiek részéről valójában arra irányul, hogy fenntartsák Kínában a szocialista gazdasági rendszert.

Meg kellene még jegyeznünk, hogy az állami tulajdon nem egyenlő a köztulajdonnal: csak meghatározott feltételek között alakulhat át az első a másodikká. E feltételek között, legalábbis a következőkre van szükség: 1. Ami a termelési viszonyokat illeti, a termelési eszközöknek a társadalom birtokában kellene lenniük, és az embereknek egyenlő pozíciót kellene elfoglalniuk a tulajdonviszonyok rendszerében. A munka konkrét folyamatában nem állhatna fenn antagonisztikus viszony a tőke és a munka között. 2. Ami a vállalatokon belüli elosztási viszonyokat illeti, minden dolgozó, beleértve a vállalati kádereket, csakis a munkája alapján részesülhetne fizetésben. És ami a társadalom egészét illeti, a profitokat és az állami tulajdonban levő vállalatok monopolhelyzetéből fakadó differenciális járadékokat szét kellene osztani az egész társadalom körében. 3. Ami a termelés vezetését és a tervezést illeti, az államnak mint a nemzetgazdaság egészéért felelős intézménynek kellene kezelnie az állami tulajdonban levő aktívákat, eszközöket, és pedig a társadalom akaratának megfelelően, képviselnie kellene ezekben a nép különböző szintű érdekeit, amelyeknek prioritást kellene élvezniük abban a kiegyensúlyozási folyamatban, amelyet a vállalatok különböző típusai és méretei között, illetve a központi és a tartományi tervek között kell megvalósítani. Az egyes vállalatokban a dolgozóknak és más érdekelt személyeknek hatékony és demokratikus módon részt kell venniük a vállalatok vezetésében.

A jelenlegi piaci rendszerben, tekintettel arra, hogy az állami vállalatokat megreformálták és átszervezték, a vezető menedzserek bérét a piaci érték határozza meg. Eközben az egyszerű dolgozók kénytelenek elfogadni személyi és munkabeosztásukat anélkül, hogy ezt bérük megfelelő kiigazítása követné. Ennek következtében kiszélesedett az állami vállalatokon belül a jövedelmi szakadék. Ezzel párhuzamosan az állami tulajdonú vállalatokban honos bürokratikus rendszer annyira hierarchikussá vált, hogy az egyszerű dolgozóknak nincs lehetőségük arra, hogy részvételi és véleményezési jogaikkal éljenek. Nincs lényeges különbség az állami vállalatok bérezési rendje és a magánvállalkozásokban érvényesülő bérmunka rendszere között. E tényezők meggyengítették az állami vállalatok bérmunkásainak motiváltságát, negatívan hatottak a munka hatékonyságára. Továbbá, az utóbbi években az állami vállalatok bevételei csökkentek. Az a reformfolyamat, amely azt célozta, hogy a nagyvállalatokat állami tulajdonban tartsák, miközben lehetővé tette a kisebb vállalatok privatizálását, csökkentette az állami vállalatokban dolgozó munkaerő arányát. Amióta a reformok lerontották az állami vállalatok dolgozóinak munkamorálját, munkakedvét, és nem tudtak gazdasági kapcsolatokat ösztönző előnyöket biztosítani külső partnereiknek, s mindennek következtében csökkent az állami vállalatoknál dolgozók létszáma, érthető, hogy az állami tulajdonban levő vállalatokat érintő reformok kevés támogatást kapnak a néptömegek részéről.

A szocializmus érdekében elengedhetetlen az állami tulajdont jelentő gazdaság vezetési rendszerének átalakítása és a köztulajdon követelményeinek megfelelő feljavítása. Az állami tulajdonban levő vállalatok jövedelmét az állam rendelkezéseinek megfelelően kell szabályozni, az állami vállalatok vezetőinek bérét adott esetben ki kell igazítani, de be kell tiltani azt a törekvést, hogy a reformot személyes előnszerzésre használják. E vállalatoknál demokratikus működési rendet kell kialakítani. Csakis ezeknek az intézkedéseknek a követésével érhető el, hogy az állami tulajdonban levő vállalatok olyan egységekké váljanak, amelyek valóban képviselik a dolgozók jogait és érdekeit. Ezek a lépések tükröznék a szocialista rendszer követelményeit és előnyeit.

Érdemes ezen a ponton megjegyezni, hogy abban a vitafolyamatban, amely akörül bonyolódik, hogy fel kell-e adni vagy sem a szocialista gazdasági rendszer felépítését, az összeütközések a különböző gazdasági erőcsoportok között teljesen reálisak. Az elméleti kutatásnak és a propagandának megvan a maga fontossága; mindazonáltal az ideológiai retorika haszontalanná válik, ha a szocializmusért folyó kampánynak nincs valós hatalmi háttere. A kapitalizmus világméretű válságának elmélyülését követően a kínai munkásosztály magára ébredése és jobb szervezkedése esetén a kínai társadalmi-gazdasági struktúrákban végbemenő változások még megvilágíthatnák a szocialista jövőbe vezető utat.

(Gyűjtötte és fordította: Sipos János.)

<http://www.marx.be/fr/content/le-guojinmintui-d%C3%A9bat-chine-propri%C3%A9t%C3%A9-priv%C3%A9>

BALTA CSABA

Magyarország: cseppben a szennyes tenger

Szabadságom egy részét Nagyveleg községben, szüleim társaságában töltöttem (egy kis vályogból épült házacskában). A Székesfehérvár-Mór autóbussz útvonalán, a csókakői autóbusszmegállóban figyeltem fel a következő plakátra, amelyet alaposabban is megnézhettem egy móri séta alkalmával.

Ez már döfi! Ehhez képest a Szabadság téren Gábor arkangyal gyermeki kétértelműsége Karinthy bukott diákjának bizonyítványmagyarázata! Ez karakán kakastollas és nem szánalomra méltó angyaltollas megnyilvánulás! (A hirdetett ingyenes koncert: a Kárpátia együttes koncertje.) Pofa be lét, ne dadogj má'itten nekünk! Csak az akkori törvény – a nyílt szavazásra kötelező, vagyoni helyzethez kötött választójogi törvény, a kommenista és kommenistagyanús szervezkedés elleni törvény és statáriumrendelet, az 1., 2., 3. zsidótörvény, igen – és manapság a kommenista bűnök tagadása és relativizálása elleni törvény meg az alkotmány helyetti Alaptörvény a tiszta beszéd! A Horthy rendszer ócska mentetegetése helyett végrelalahára hazafias tettnek minősítik a politikai foglyok, a sztrájkoló bányászok, aratók, deportálásra kijelölt személyek bántalmazását, a nácik háborúja ellen agitálók és a katonaszökevények elleni hajtóvadászkatokat, pofozást,

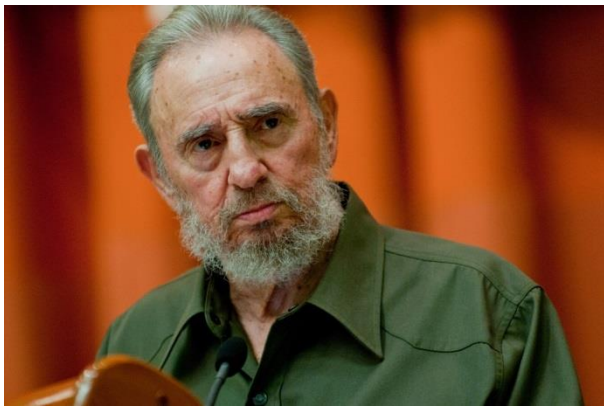
korbácsolást, szuronyra tűzést, sortüzeket és vérebekeket. Mennyivel érthetőbb egy kakastollas magyar csendőrpofon Gábor arkangyal gyámoltalanságánál vagy a Nyugat keresztény szabadságprédikációjánál!

Voltaképpen hálásak lehetnénk, hiszen ez nem elaltat, hanem felébreszt minket! Emberke, ébresztő! Hacsak nem vágyakozol betegesen a napi gyakoriságú testi-lelki bántalmazás, az emberi méltóság-építés, a lövészárkok, az aknamező, a légitámadás és a tábori élet romantikájára, ha nem tekinted azonosnak a rendet a nélkülözéssel és megaláztatással, kezdj szervezkedni, amíg nem késő! Most már csak a hülye tagadhatja le, hogy ez a bőrünkre megy: vagy győzünk, vagy kinyírnak! Az egyetlen helyes épelméjű stratégia ebben a helyzetben: mindent be kell dobni annak érdekében, hogy kiebrudaljuk a nyílt jobbikos-magyargárdás és ködösítő, annál veszélyesebb, kormányon lévő, izé szoborcsoportos, wassalbertrehabilitáló hordáikat. Ki kell őket szorítani a hatalomból! Minden egyéb (magántulajdon, liberós piaci szabadságjogok, befektető- és vállalkozásbarát gazdaságpolitika) huszadrangú, a mocskos irhánk az elsőrendű!

NAGYÍTÓ

Fidel Castro Ukrajnáról és Palesztináról

Fidel Castro külpolitikai elemzést írt a maláj gép ukrajnai lelövése és Izrael gázai offenzívája kapcsán. Castro szerint a „csokoládékirály”, azaz Porosenko ukrán elnök a felelős a maláj gép lezuhanásáért, mert az ukrán hadsereg kegyetlen offenzívája idézte elő a térségben a rendkívüli katonai feszültséget. Castro szerint az a tény is magáért beszél, hogy a maláj gépet az ukrán légi irányítás, az előző napok gyakorlatával ellentétben, kifejezetten a háborús övezet felé irányította, és még a repülési magasság csökkentésére is utasítást adott a gép lezuhanása előtt. -- Castro a szolidaritását fejezte ki a palesztin népnek. Hangsúlyozta, hogy gyermekeket és rengeteg civilt is megölt az izraeli hadsereg. A kubai vezető szerint a harc

Dávid és Góliát küzdelméről szól, ahol az Egyesült Államok nem a gyengébb, hanem az erősebb felet támogatja. Castro Sztálingrád ostromához hasonlította a gázai offenzívát és kiemelte: biztos abban, hogy a palesztinok, ha kell, az utolsó épületig, az utolsó töltényig fognak harcolni és övék lesz a győzelem. A kubai politikust többször vádolták már antiszemitizmussal a palesztin ügy melletti kiállása miatt, de ennek elmentmond, hogy gyakran vállalt konfrontációt is

ezen a területen. 2013-ban, az akkor még meghatározó iráni vezetőt, Ahmedinezsádot osztotta ki a holokauszt tagadása miatt.

(*Munkások Újsága, 2014. július 21., Digital Granma International, 2014. július 18.*)

Donyecki bányászok a háború és a fasizmus ellen

Május végén az orosz többségű Kelet-Ukrajnában megerősödött a népmozgalom a nemzetiségi jogokért, például az orosz nyelv hivatalos használatáért, melyet pár hónappal azelőtt vontak meg tőlük. Ugyanakkor brutális katonai akciót indított a 2014 februárjában a Nyugat támogatásával, puccsal hatalomra jutott kijevi, fasiszta erőket is magába olvasztó rezsim. Ekkor az addig inkább semleges, de a térségben jelentős politikai erőt képviselő donyecki bányászok sztrájkba léptek és háromezren az utcára vonultak. A kijevi csapatok visszavonását követelték és – mint a kép mutatja – Ukrajna fasizálódása ellen tüntettek. Ez fordulatot hozott Kelet-Ukrajnában, megerősödött az ellenállás.

de a térségben jelentős politikai erőt képviselő donyecki bányászok sztrájkba léptek és háromezren az utcára vonultak. A kijevi csapatok visszavonását követelték és – mint a kép mutatja – Ukrajna fasizálódása ellen tüntettek. Ez fordulatot hozott Kelet-Ukrajnában, megerősödött az ellenállás.

(Forrás: <http://rt.com/news/162092-ukraine-miners-protest-peace/>)

Milne, Seumas: A NATO fenyegeti a békét

A kép a ZDF televízió 2014. szeptember 8-i, 18 perces tudósításából való

Elsősorban éppen az a fenyegetés váltotta ki a konfliktust, hogy – az ukrainai többség és akkori választott kormánya ellenzése ellenére – Ukrajnát egy Oroszországgal szemben ellenséges katonai szövetségbe akarták bevonni. A béke fenntartása helyett a NATO maga az oka a feszültség és a háború fokozódásának. Mindig így volt ez amióta a NATO-t 1949-ben, a hidegháború tetőpontján, hat évvel a Varsói szerződés előtt megalapították, állítólagos védelmi szerződés-ként a szovjet fenyegetés ellen. Gyakran állítják, hogy ez a szövetség tartotta fenn 40 éven át Európában a

békét, de valójában a legcsekélyebb bizonyíték sincs arra, hogy a Szovjetunióknak valaha is támadó szándéka lett volna. A Szovjetunió összeomlása után a Varsói szerződést megfelelően feloszlatták. A

NATO-t azonban nem, annak ellenére, hogy a létezésének állítólagos oka megszűnt. Ha a béke lett volna a cél, úgy hasznosan átalakíthatták volna egy Oroszországra is kiterjedő kollektív biztonsági renddé az ENSZ égisze alatt. Ehelyett – mint egy USA uralta friss világrend élcsapata – új, „területen kívüli” mandátumot adott magának egyoldalú háborúk viselésére Jugoszláviától Afganisztánig és Líbiáig. S alapot teremtett a háborúhoz Ukrajnában. Megsértve az USA Moszkvának tett ígérését, kérelmetlenül terjeszkedik keletre: először a volt Varsói szerződés államaiba, majd magába a korábbi Szovjetunióba.

(*The Guardian*, 2014. szeptember 3.)

Felhívjuk olvasóink figyelmét, hogy több elemzést és dokumentumot olvashatnak az ukrajnai polgárháborúról a dialektika.hu internetes oldalunkon, az új Nagyvilág rovatban. Ott lesz olvasható teljes terjedelmében Milne itt idézett cikke is.

A II. Világháborúban a náci Németország oldalán harcoló, fasiszta szimbólumokat használó, újjászervezett Azov alakulat az ukrán bábkormány csapatainak szerves része.

A NATO 65. évfordulójára

49 kommunista és munkáspárt közös nyilatkozatot adott ki „A békéért, nemet a NATO-ra” címmel.

A deklaráció hangoztatja, hogy a 65 évvel ezelőtt megalakított NATO az imperializmus politikai-katonai szervezete, központi szerepet tölt be a dominancia, kizsákmányolás és konfrontáció stratégiájában. Felelős az állandó fegyverkezési versenyért: Földünk katonai kiadásainak 2/3-át a NATO országok adják. A NATO agressziót és háborús bűnöket követett el Jugoszláviában, Irakban, Afganisztánban, Líbiában, Szíriában és ilyenre készül Irán ellen. A NATO hatalmak agresszivitása, akciórádiuszuk kiterjesztése a nagy transznacionális vállalatok érdekeit szolgálja. A kommunista és munkáspártok követelik a NATO felosztatását és szót emelnek az Európai Unió militarizálása ellen.

(2014. június, <http://solidarite-internationale-pcf.over-blog.net/categorie-10829893.html>)

Mindennapi imperializmus

François Hollande bejelentette, hogy a katonai erő létszámát Maliban 2500-ra emeli, majd később még 1000-rel megtoldja, mert “ez a nível szükséges ahhoz, hogy az Észak-Maliban jelenlévő, ma fenyegető veszéllyel szembe tudjunk nézni” (AFP). Vagyis a francia katonák sokáig maradnak még. A francia imperializmus érdeklődése nem mai keletű e természeti kincsekben (olaj, gáz, arany, uránium, stb.) gazdag zóna iránt. A Líbia elleni háború újabb alkalmat kínált számára. Ahhoz, hogy az egész Afrikában jelenlévő amerikai erők mellett bármennyire is szerepet játsszon valaki, a legjobb megoldás a katonai bázisok létrehozása. Ahogyan egy francia diplomata magyarázta (AFP, 2013. dec.1.): „Afrikában megosztjuk a szerepeket: Mali a mi ügyünk, Szudán az amerikaiaké, Szomália a briteké”. Ebben a hatalmas térségben a „veszélyt” azok a dzsihádisták és egyéb, mindenfélével üzletelő csoportok jelentik, amelyeket az imperialista országok fegyvereztek fel líbiai agressziójuk idején. Nem mostanában fognak eltűnni.

(*Nemzetközi információk* 159. sz., 2014. január 17. *Dolgozók és Népek Nemzetközi Egyetértése.*)

Gigantikus díjhátralék

Magyarországon közel 2,3 millió fogyasztó van késedelemben egyes rezsidíjak fizetésével, díjhátralékuk megközelítette a 124 milliárd forintot... A Magyar Energetikai és Közmű-szabályozási Hivatala 2013. júniusi adatai alapján a legtöbb szerződött fogyasztó (1,236 millió) a villamos energia számlájának kifizetésével csúszik, utána a földgázzsámlákkal vannak késedelmek (843 ezren). Magyarországon összesen 9,5 millió villamos energia-, gáz- és távhőfogyasztó van, 94,2 százalékuk a lakosság köréből kerül ki, a tartozások így a lakosság legalább ötödét érinthetik. A lakosság esetében a kereskedők csak 60 napot meghaladó számlatartozás esetén kezdeményezhetik a szolgáltatás kikapcsolását. 2013 közepén a kikapcsolt fogyasztók száma összesen 123 925 volt, ebből 114 562 (92,44 százalék) a lakosság köréből került ki. A legtöbb fogyasztót, 74 ezret a földgázszolgáltatásból kapcsolták ki, a villamosenergia-szolgáltatásból közel 44 ezer, míg a távhőből 5687 fogyasztót.

(hvg.hu 2013. szeptember 13.)

Készítette Farkas Péter és Szende György

Közlemény

Az Európai Bizottság 2014. szeptember 10.-én elutasította az EU 21 tagállamban 230 szervezet által támogatott „STOP-TTIP” nevű európai polgári kezdeményezést, amelynek alapján az EU állampolgárai is beleszólhatnak az Európai Unió és az Egyesült Államok közötti Kereskedelmi és Befektetési Partnerségi Egyezmény (TTIP) tárgyalási menetébe.

A TTIP fő célja a transznacionális vállalatok befektetéseit akadályozó szabályozási „korlátok” megszüntetése, az óriásvállalatok profitjának növelése érdekében. A „korlátok lebontása” Európa számára lényegében a szociális ellátás, a környezetvédelmi szabályok, a munkavédelmi előírások, az élelmiszerbiztonsági normák leépítését jelenti, a kedvezőtlenebb amerikai szabályokhoz való igazodást. Az egyezmény veszélybe sodorhatja hazánk génmódosítás-mentességét is, ránk szabadíthatják az egészségkárosító vegyszereket, a hormonkezelt marhahúsokat, kikényszerítheti a verespataki aranybánya megépítését, alááshatja az éghajlatvédelmi törekvéseket és a helyi élelmiszerek felhasználását. A deregulációs menetrend a közszolgáltatások és a közbeszerzések piacosítását irányozza elő, illetve további magánosításokat céloz meg az egészségügyben és az oktatás területén.

A TTIP leginkább aggasztó fejezete azonban a „Befektető és az állam között felmerülő vitarendezési eljárás” (ISDS), amelynek keretében a befektetők jogosultak egy *ad hoc* vitarendezési bíróság előtt a szuverén államokat azok közpolitikai döntései nyomán keletkezett profitvesztéseikért perelni. Ezzel a mechanizmussal az óriásvállalatokat a nemzetállamok státusával megegyező szintre emelik fel és speciális jogokat biztosítanak nekik, amellyel mind az USA-ban, mind az EU államaiban a demokrácia legalapvetőbb elvei sérülnek. Az ISDS mechanizmus alapján lehetővé válna, hogy egyes cégek, mint például a Monsanto, hazánk ellen is pert indítsanak, mert Magyarország tiltja a génmódosított kukorica termesztését, vagy esetleg Románia ellen, ha az nem engedélyezi a Verespatakra tervezett cianidos technológiájú aranybányát.

A TTIP egyezményrel kapcsolatos fő kifogásaink:

- 1.) Átláthatatlan, antidemokratikus – a tárgyalások titokban, zárt ajtók mögött zajlanak.
- 2.) Az információkhoz, a tárgyalási dokumentumokhoz még az EU-tagországok országgyűlési képviselői sem férhetnek hozzá.
- 3.) Hasonlóképpen a többi szabadkereskedelmi megállapodáshoz (pl. NAFTA) a TTIP életbe lépése után is elhúzódó és jelentős létszámleépítésekre, ipar-kitelepítésekre lehet majd számítani.
- 4.) Az európai munkaügyi szabályok és előírások (pl. a kollektív szerződések) lazítását eredményezi.
- 5.) A befektetőket védő egyezmény az óriásvállalatokat a foglalkoztatási feltételek javításából adódó „profitveszteségeik” kompenzálására sarkallja.
- 6.) Az európai élelmiszerbiztonsági előírások (pl. a génkezelt termékekre, az ún. GMO-kra vonatkozó korlátozások) lazításához, illetve az enyhébb USA-beli szabványokkal történő harmonizációjukhoz vezet.
- 7.) Az „elővigyázatossági elv”, az élelmiszerbiztonság érvényesítése veszélyben van.
- 8.) Az USA-hoz képest szigorúbb EU környezetvédelmi szabályok lazítása várható.
- 9.) A közszolgáltatások (egészségügy, oktatás, vízellátás) erőteljes piacosítása következik be.
- 10.) A privatizált közszolgáltatások visszaállamosítása lehetetlenné válik, vagy csak súlyos kártérítés ellenében (ISDS) lesz lehetséges.
- 11.) Az állampolgárok információkhoz történő hozzáférését is korlátozza (vagyis a már leszerepelt ACTA-egyezmény, a Hamisítás Elleni Kereskedelmi Megállapodás elemeinek visszacsempészése történik).
- 12.) A vállalatoknak a magánszemélyek adataihoz való kereskedelmi célzatú hozzáférése könnyebbé válik.
- 13.) A legnagyobb veszélyt azonban az ISDS vitarendezési mechanizmus bevezetése jelenti, amely lehetővé teszi az óriásvállalatok számára, hogy a szuverén államok közpolitikai döntéseiből eredő veszteségeikért a nemzetállamokat bepereljék.

A Bizottság fent említett elutasító döntése egyértelműen az óriásvállalatoknak kedvez. Végeredményben nemcsak az EU lakosságát zárták ki a titokban zajló tárgyalásokból, hanem az érintett kormányokat is. A magyarországi TTIP-ellenes szervezetek követelik, hogy az Európai Bíróság vizsgálja felül a Bizottság határozatát és felkéri Jean-Claude Junckert, hogy ezt az antidemokratikus döntést vonja vissza, továbbá biztosítsa a demokráciát és az átláthatóságot.

Budapest, 2014. szeptember

ATTAC Magyarország Egyesület, Baloldali Alternatíva Egyesülés, Balpárt, Civil Parlament, Európai Baloldal – Munkáspárt 2006, Le Monde Diplomatique magyar szerkesztősége, Magyar Szociális Fórummozgalmakért Alapítvány, Magyar Szociális Fórum Hálózat, Magyar Egyesült Baloldal Egyesület, Marx Károly Társaság, Védegylet.

A Marx Károly Társaság közleményei

- A MET Fáklya Klubjával együtt tartott rendszeres havi Fórumunk előadói és témái a következők voltak. Január – Csikós Sándor: „Moldávia a Kelet és a Nyugat között. (Sérthetetlenek-e az európai határok?)”. Február – Aggod József, Hirschler Tamás, Morva Tamás, Tenner György bevezető gondolatai alapján vitát tartottunk „Miért igen és miért mégis. (A választások és a marxisták)” címmel. Március – Csikós Sándor és Hirschler Tamás: „Mi folyik valójában Ukrajnában?” Április – Wiener György: „A baloldal gyengesége és az Orbán-rendszer konszolidációja. (A parlamenti választások után, az EU választások előtt.)” Május – Morva Tamás: „Kell nekünk az Európai Unió?”
- Társaságunk vezetősége február 8-án a hova szavazhat a marxista baloldal témát vitatta meg, és előkészítette az MKT közgyűlését. A vezetőség március 22-én, közvetlenül a közgyűlés előtt újra megbeszélést tartott a közgyűlés napirendi pontjairól. Június 7-i ülésünkön Társaságunk 25 éves jubileumi konferenciájának előkészítéséről volt szó, továbbá internetes oldalunk tartalmi bővítéséről is határoztunk.
- A Marx Károly Társaság éves rendes közgyűlését március 22-én tartottuk. A vezetőség beszámolóját Farkas Péter elnök tartotta. Emlékeztette a megjelenteket a társaság helyzetét is meghatározó, ismert belső és külső feltételekre, a tőkés rendszerek látványos pénzügyi-gazdasági problémái következtében a Közép-Európai térségben is alkalmazott folyamatos megszorítások miatti elégedetlenség növekedésére, és az ezek nyomán szinte „automatikusan” bekövetkező általános jobbratolódásra. A közgyűlés elfogadta a Társaságunk elmúlt évi tevékenységét is összegző beszámolót és az előző év gazdálkodásáról Hirschler Tamás titkár előterjesztését. Egyhangúlag megszavaztuk, hogy Társaságunk nevén nem változtatunk. A Fővárosi Bírósághoz beadandó pótlás miatt a közgyűlés újra megerősítette a 2013. évi közgyűlésen megszavazott vezetőséget. A közgyűlés döntése értelmében a Marx Károly Társaság székhelye ezentúl: 1102. Budapest, Ónodi u. 11. 5. em. 20. (A Fővárosi Bíróság időközben jogerősen bejegyezte új székhelyünket.) Összejöveleinket továbbra is a VIII. ker. Magdolna u. 5-7 alatt tartjuk.
- A Dialektika előző (2013/2) számában jelzett Morva Tamás-cikk a szocialista tervezésről és a 2013. október 16-i korporativizmus témájú konferencia előadásai – anyagtorlódás miatt – a Dialektika következő, 2014/2-es számában jelennek meg.
- Az MKT csatlakozott ahhoz a két tüntetéshez a Corvinus Egyetemenél, amely Farkas Aladár szobrászművész Marx-szobrának múzeumba helyezése ellen szerveződött. A második tüntetés Barroso EU elnök látogatása idején volt, ezen egyben a Transzatlanti Szabadkereskedelmi és Beruházási Egyezmény (TTIP) ellen is tiltakoztunk. A résztvevő szervezetek közös nyilatkozatot fogadtak el a szerződésről, szövegét a Dialektika jelen számában közzétesszük. AZ MKT csatlakozott a Latin-Amerika Társaság által kezdeményezett, a „kubai ötök” közül még börtönben levő három elvtársunk védelmében kiadott újabb közös civilnyilatkozathoz.

Új helyen könnyen elérhető a
MARXISTA ELEKTRONIKUS KÖNYVTÁR
www.marx.4u.hu
www.marx.2u.hu

Dialektika

A Marx Károly Társaság időszaki lapja

Felelős kiadó: *a Társaság elnöke*

Tel: *06-20-3111943*

Szerkeszti: *a Szerkesztőbizottság*

Nyilvántartási szám: *75/763/1997*

Internet: *dialektika.hu*

Felelős szerkesztő: *dr. Tenner György*

OTP-számlaszám: *11711041-20859590*